

30.3.2021

EOAK/2228/2021

Eduskunta, Hallintovaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI LIIKKUMISVAPAUDEN JA LÄHIKONTAKTIEN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA (HE 39/2021 vp)**Esityksen perusteista**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi perustuslaissa turvatun liikkumisvapauden väliaikaisesta rajoittamisesta väestön suojaamiseksi covid-19-epidemian leviämiseltä. Lailla voidaan rajoittaa tietyllä alueella henkilön liikkumista ja oleskelua muualla kuin kotikunnassa olevassa asuinpaikassa tai muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa, jos se on välttämätöntä vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi velvollisuus käyttää niillä alueilla, joille on säädetty liikkumis- ja oleskelurajoituksia, suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä.

Hallituksen esityksestä käy ilmi, että koronaepidemiaa on pyritty hallitsemaan lainsäädännöllisesti monilla eri tavoilla. Rajoitustoimenpiteet ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimintakyky turvaavat valtuudet ovat perustuneet valmiuslakiin ja perustuslain 23 §:n nojalla annettuun väliaikaiseen lainsäädäntöön (poikkeusololainsäädäntö), uuteen tavalliseen lainsäädäntöön sekä jo voimassa olleen lainsäädännön soveltamiseen.

Esityksessä kyse on hyvin pitkälle menevästä perustuslain 9 §:ssä turvatun liikkumisvapauden rajoituksesta, jolla on välillisiä vaikutuksia useiden eri perusoikeuksien toteutumiseen. Rajoitus kohdistuu erittäin laajaan joukkoon maan väestöstä, jota myöhemmin annettavan asetuksen voimaan tulon jälkeen kielletään liikkumasta asetuksessa määritellyillä alueilla laissa säädetyin poikkeuksin. Kielto ei ole riippu-

vainen siitä, onko henkilön liikkumisesta yksittäistapauksessa todennettavissa olevaa vaaraa koronaviruksen leviämisestä. Liikkumisvapauden rajoituksen ohella ehdotus merkitsee myös tuntuvaa puuttumista yksilön muihin perusoikeuksiin, kuten perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, johon kuuluu muun muassa yksilön oikeus vapaasti solmia ja ylläpitää suhteita muihin ihmisiin (HE 309/1993 vp, s. 52-53). Koska liikkumisrajoitus ehdotetaan toteutettavaksi kriminalisoinnilla, on esitys merkityksellinen perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta.

Esityksessä on verraten laajasti selostettu covid-19-epidemian epidemiologista tilannekuvaa (s. 7-13), toteutettuja toimia tartuntojen leviämisen estämiseksi (s. 14-24) ja arvioitu vallitsevaa tilannetta (s. 25-31). Ottaen huomioon ehdotuksen merkitsevän hyvin syvälle käyvää puuttumista eri perusoikeuksiin, vaihtoehtoisia keinoja saavuttaa tämä päämäärä olisi tullut arvioida huomattavasti syvällisemmin (ks. erit. vaihtoehtoja koskevien perustelujen suppeus, s. 51-52). Tämä koskee ainakin rokotusten alueellista kohdentamista ja rajoitusten kohdentamista suoraan tartuntavaaraa aiheuttaviin tilanteisiin eikä välikäytävistä liikkumiseen. Tällä on myös merkitystä siihen, miten ehdotuksen välttämättömyyttä arvioidaan.

Perustelujen mukaan ”ehdotettujen liikkumisen rajoitustoimien kautta vähennetään erityisesti niitä aikuisväestön kontakteja, joihin nykyisillä rajoituksilla ei voida vaikuttaa, ts. yksityiselämän oman välittömän lähipiirin ulkopuolelle sijoittuvia fyysisiä kontakteja. Tämä saavutetaan rajoittamalla ihmisten liikkumista oman kotinsa ulkopuolelle vain välttämättömiä tarpeita varten tapahtuvaan (s. 26)”.

Perustuslain 9 §:n mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Liikkumisvapautta ja asuinpaikan valinnan vapautta koskeva perustuslakisääntely ei sisällä erityistä rajoituslauseketta. Näiden perusoikeuksien rajoituksiin sovelletaan siten perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä. Perustuslain 9 §:n 1 momentti kattaa perustuslakivaliokunnan mukaan oikeuden liikkua maassa paikkakunnalta toiselle ja yksittäisen paikkakunnan sisällä (PeVM 8/2020 vp).

Perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädetyn liikkumisvapauden kannalta merkityksellisiä ovat esimerkiksi säännökset maa- tai vesialueita taikka ilmatilaa koskevista liikkumiskielloista ja -rajoituksista (PeVL 32/2009 vp, s. 3, PeVL 51/2006 vp, s. 6–7, PeVL 48/2005 vp, s. 4–5, PeVL 49/2002 vp, PeVL 21/2000 vp, s. 2, PeVL 21/1997 vp), toimivallasta eristää alue tai paikka (PeVL 62/2010 vp, s. 7) ja mahdollisuudesta määrätä poistumiskielto taikka toimivallasta poistaa joku jostakin paikasta tai alueelta (PeVL 43/2010 vp, s. 3–4, PeVL 30/2010 vp, s. 4, PeVL 5/2006 vp, s. 6, PeVL 11/2005 vp, s. 7).

Hallituksen esitys perustuu asiantuntijaviranomaisten arvioon, että lähiviikkoina on olemassa erittäin vakava ja realistinen uhka epidemian nopeasta ja hallitsemattomasta leviämisestä osassa Etelä-Suomen kuntia. Tämän vuoksi on olemassa erittäin suuri uhka terveydenhuollon ja erityisesti tehohoidon ylikuormittumiselle. Hallituksen esityksen mukaan tässä tilanteessa on välttämätöntä alueen väestön hengen ja terveyden turvaamiseksi ottaa käyttöön uusia tehokkaita alueellisia rajoitustoimenpiteitä, jotta ihmisten kontakteja voidaan vähentää ja terveydenhuollon kantokyky turvata.

Minulla ei ole perusteita kyseenalaistaa näitä arvioita sinänsä. Ehdotettuun sääntelytapaan ja sääntelyn sisältöön liittyy kuitenkin monenlaisia ongelmia, eikä ehdotusta mielestäni voida pitää kaikilta osin välttämättömänä ja oikeasuhtaisena eikä riittävän tarkkarajaisena. Koska sääntely koskee ihmisten päivittäiseen arkeen kuuluvaa liikumista, tulisi sääntelyn olla sillä tavoin yksiselitteistä, että ihmiset tietävät mitä saa ja mitä ei saa tehdä. Sääntelyn tarkkarajaisuusvaatimuksesta myös seuraa, että kielletyn ja sallitun rajanveto ei saa jäädä poliisin tapauskohtaiseen harkintaan.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Laillisuusperiaatteen ydinsisältö on perustuslakivaliokunnan käytännössä muotoutunut seuraavaksi: kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava riittävällä täsmällisyydellä siten, että säännöksen sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin toiminta tai laiminlyönti rangaistavaa (ks. esim. PeVL 56/2016 vp, s. 6 ja PeVL 14/2018 vp, s. 21). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen käytännössä periaatteelle on annettu käytännössä vastaava ydinsisältö, jossa on korostettu ennustettavuutta eli sitä, että säännöksen sanamuodon perusteella voidaan ennakoida, mikä on rangaistavaa.

Ehdotettu sääntely poikkeaa vakiintuneesta tavasta säätää kriminalisoinneista. Rikoslain aineellista rikosoikeutta koskeva sääntely perustuu siihen, että kussakin rangaistussäännöksessä nimenomaisesti säädetään tyhjentävästi rikoksen tunnusmerkistöstä. Poikkeuksen tästä muodostaa niin sanotut blankorangaistussäännökset, joissa rangaistusuhkan sisältävä säännös ja rangaistavan aineellisen käyttäytymisen sisältävä säännös on erotettu toisistaan. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt tämänkaltaista sääntelyä ongelmallisena rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta onkin käytännössään asettanut edellytyksiä blankorangaistustekniikan käytölle, vaikka tällaista sääntelyä ei sinänsä ole pidetty perustuslain kieltämänä. Laillisuusperiaatteeseen liittyvistä

syistä blankorangaistussääntelyyn on kuitenkin perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan syytä suhtautua torjuvasti (esim. PeVL 10/2016 vp, s. 8, PeVL 31/2002 vp, s. 3, PeVL 15/1996 vp, s. 2/II ja PeVL 20/1997 vp, s. 3/II).

Ehdotettu sääntely on eräänlainen sovellus blankorangaistustekniikasta. Ehdotuksen 2 §:n 1 momentti sisältää kieltonormin: henkilön liikkuminen ja oleskelu muualla kuin hänen kotikunnassaan olevassa asuinpaikassa taikka muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa olisi kielletty niiden kuntien alueilla, joilla kiello olisi välttämätön vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Ehdotuksen 2 §:n 4 momentti sisältää ns. maskin käyttöä koskevan normin: alueella liikkuvan vuonna 2007 tai sitä ennen syntyneen on käytettävä suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä. Tältä osin voidaan kysyä, onko tarkoituksenmukaista säätää rangaistusuhan alaista velvoitetta myös osittain alle 15-vuotiaille, kun rikoslain 3 luvun 4 §:n säännös joka tapauksessa estää heidän rankaisemisen. Varsinaiset kriminalisointinormit on lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ssä.

Ehdotetun 2 §:n alueellisen ja henkilöllisen soveltamisalan osalta voidaan kiinnittää huomiota, että sääntely ulottaa vaikutuksensa muualakin kuin pääkaupunkiseudulla ja Turussa asuviin, koska kiellettyä on perustelujen mukaan ilmeisesti yhtä lailla esimerkiksi Päijät-Hämeessä asuvien liikkuminen pääkaupunkiseudulle tai pääkaupunkiseudulla. Vastaavasti sääntely rajoittanee perustelujen mukaan esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuvan muualla olevaan mökkikuntaansa liikkuneen henkilön liikkumista ko. kunnassa. Laillisuusperiaatteen kannalta on ongelmallista, että esimerkiksi tämän kaltaiset lain soveltamisalaan liittyvät ratkaisut eivät ilmene selkeästi lain säännöksistä.

Ehdotuksen 6 §:n mukaan joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo 2 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyä liikkumisrajoitusta, on tuomittava liikkumisrajoituksen rikkomisesta sakkoon. Ehdotuksen 7 §:n mukaan sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 2 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyä velvollisuutta käyttää kasvomaskia tai hengityssuojainta, määrätään 40 euron rikesakko.

Ehdotetussa 6 §:ssä syyksiluettavuuden alarajaksi riittää törkeä huolimattomuus ja 7 §:ssä perusmuotoinen tuottamus. Ehdotettua ratkaisua ei esityksessä mitenkään perustella. Kun sääntely on monessa kohtaa epäselvää ja tulkinnanvaraista, tällaiset laajat syyksiluettavuusvaatimukset ovat ongelmallisia laillisuusperiaatteen kannalta.

Ehdotetun 6 §:n rangaistavuuden ala määräytyy tosiasiallisesti ehdotetun 3 §:n perusteella, jossa määritetään, milloin liikkuminen olisi pääsäännöstä poiketen sallittua. Momenttiin sisältyy luettelo niistä tieteistä välttämättömistä tilanteista, jolloin henkilöllä olisi oikeus liikkua rajoituksen kohteina olevilla alueilla, niille tulemiseksi ja niiltä poistumiseksi. Liikkumisen välttämättömyys koskee jokaista säännöksessä mainittua kohtaa.

Ehdotetun sääntelyn ongelmakohtia

Liikkumisrajoitukset

Ehdotetulla sääntelyllä kiellettäisiin jotakin muuta (liikkumista ja oleskelua) kuin sitä, mitä tosiasiallisesti halutaan kieltää (kokoontumisia ja lähikontakteja). Kieltoalueilla kaikki muu paitsi ehdotetussa laissa erikseen sallittu liikkuminen ja oleskelu olisi kiellettyä. Tästä sääntelyrakenteesta seuraa, että kielletyksi tulee myös sellaista liikkumista ja oleskelua, jossa ei ole tartunnan vaaraa ja joka ei muutoinkaan ole moitittavaa. Siitä huolimatta tällainenkin liikkuminen ja oleskelu olisi rangaistavaa. Nämä tilanteet ovat ongelmallisia sekä perusoikeuksien rajoitusedellytysten että kriminalisointiperiaatteiden kannalta.

Lakiehdotuksessa ei esimerkiksi ole sallittu liikkumista ja oleskelua mielenosoitusta varten. Edes yhden henkilön mielenosoitus ei siis olisi sallittu, vaan rangaistava teko, vaikka siitä ei aiheutuisi lainkaan tartunnan vaaraa. Nähdäkseni tällaista perustuslain 13 §:ssä turvatun mielenosoitusoikeuden rajoittamista ei voida pitää välttämättömänä eikä oikeasuhtaisena.

Vastaavasti esimerkiksi autolla ajelu yksin tai yhdessä samaan talouteen kuuluvien henkilöiden kanssa vaikkapa maisemien katselua varten olisi rangaistavaa, vaikka siitäkään ei aiheutuisi lainkaan tartunnan vaaran lisääntymistä. Muitakin vastaavia esimerkkejä olisi mahdollista esittää.

Tällaisten kokonaan lakiehdotuksen 3 §:n sallittujen liikkumisperusteiden ulkopuolelle jäävien tapausten lisäksi myös sallittuja liikkumisperusteita koskeviin säännöksiin liittyy ongelmia.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan sallittua olisi muun muassa kaupoissa ja kioskeissa asiointi *elintarvikkeiden, ruoan, lääkkeiden, polttoaineen tai muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimiseksi*. Säännös on merkityksellinen perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädetyn elinkeinovapauden kannalta, sillä muu kuin säännöksessä sallittu asiointi elinkeinonharjoittajien liiketiloissa olisi kiellettyä. Sääntelyn välillinen vaikutus voi olla se, että liiketilat joudutaan sulkemaan. Lisäksi säännös on epäselvä sen suhteen, mitä muita ostoksia ja missä on sallittua tehdä säännöksessä sallittujen han-

kintojen yhteydessä. Myös säännöksen ilmaisu ”muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimiseksi” on epätasällinen, vaikka sillä säännellään rangaistavan käyttäytymisen alaa.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 8 kohdan mukaan sallittua olisi *läheisen henkilön hoivan tarpeen, kuolemanvaaran, kuoleman tai hautajaisten vuoksi, lapsen avun ja tuen tarpeen tai tapaamisoikeuden toteuttamiseksi, vammaisen henkilön avun ja tuen tarpeen toteuttamiseksi, tai vakiintuneen parisuhteen taikka muun näihin rinnastuvan merkitykseltään painavan syyn vuoksi*.

Säännöksen perusteella esimerkiksi eri osoitteissa asuvien vanhempien ja lasten tavanomainen tapaaminen sisätiloissa olisi rangaistavaa, jos siinä ei olisi kysymys lapsen hoivan, avun tai tuen tarpeesta taikka tapaamisoikeuden toteuttamisesta. Perustuslain 10 §:ään sisältyvän perhe-elämän suojan kannalta pidän kyseenalaisena tällaisen rajoituksen välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta.

Pidän kyseenalaisena myös sitä, että esimerkiksi lähiomaisen haudalla käynti yksinkin olisi rangaistavaa. Samoin pidän ongelmallisena sitä, että liikkuminen olisi sallittua vain ”vakiintuneen” parisuhteen vuoksi. Kun kysymys on joka tapauksessa vain kahden ihmisen tapaamisesta, mielestäni lisäedellytys parisuhteen vakiintuneisuudesta ei ole välttämätön eikä oikeussuhtainen. Lisäksi parisuhteen ”vakiintuneisuus” on liian epätasällinen rangaistavan käyttäytymisen alan sääntelyssä, samoin kuin ilmaisu ”muun näihin rinnastuvan merkitykseltään painavan syyn vuoksi”.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 12 kohdan mukaan, jos liikkuminen on välttämätöntä *henkilön tai samaan talouteen kuuluvan toisen henkilön omistuksessa tai pysyvässä hallinnassa tai käytössä olevalle vapaa-ajan asunnolle siirtymiseksi*, tämä sallittaisiin. Säännöksen rajausta omistusoikeuteen tai pysyvään hallintaan rajaa vuokramökit sallitun liikkumisen ulkopuolelle. Tämän voidaan katsoa kytkeytyvän henkilön varallisuusasemaan, mitä voidaan pitää ongelmallisena perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden kannalta

Ehdotetun 3 §:n 3 momentin mukaan kaikille olisi *sallittua virkistäytymis- ja kuntoilutarkoituksessa tapahtuva ulkoilu samaan talouteen kuuluvien tai enintään kahden muun henkilön kanssa ja kotieläimen ulkoiluttaminen, jos se voi tapahtua riittävää etäisyyttä muihin henkilöihin pitäen*. Jossain määrin epäselvänä voidaan pitää, mitä kaikkea ”virkistäytymis- ja kuntoilutarkoituksessa tapahtuva ulkoilu” pitää sisällään. Säännöksen perusteluissa (s. 65) todetaan lisäksi, että ”ulkoilu on mahdollista vain alueella, jossa on voimassa 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu kielto” ja ”tarkoitus ei kuitenkaan olisi, että ulkoilemaan matkustettaisiin erikseen, ellei se voisi tapahtua terveysturvallisesti.” Kyseessä on siinä määrin keskeisistä rangaistavuuden alaa

tosiallisesti määrittävistä näkökohdista, että niistä pitäisi säätää lais-
sa.

Ehdotuksen 6 §:n mukaan liikkumisrajoituksen rikkomisesta on tuomittava sakkoon. Koska kyseessä oleva sakkorangaistus määrätään käytännössä tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisesti, asianmukaista olisi, että asian eduskuntakäsittelyssä esitettäisiin suuntaviivoja teon moitittavuuden edellyttämästä päiväsakkojen määrästä. Muutoin rangaistustaso jää lyhyen aikaa voimassa olevaksi tarkoitetussa sääntelyssä tosiasiallisesti kokonaan poliisin päätettäväksi, mitä voidaan pitää ongelmallisena rikosoikeudellisen tuomiovallan käyttöä koskevien periaatteiden kannalta.

Maskipakko

Lakiehdotuksen 2 §:n 4 momentin mukaan liikkumiskiellon soveltamisalaan kuuluvalla alueella jokaisen *vuonna 2007 tai sitä ennen syntyneen on käytettävä suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä.*

Sisätiloja, joita maskin käyttöpakko koskee, ei ole rajattu säännösten tekstissä mitenkään. Käyttöpakko kattaa siten kaikki sisätilat, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä. Esimerkiksi vakiintuneessa parisuhteessa elävät, mutta eri osoitteissa asuvat henkilöt, joutuisivat samoissa sisätiloissa ollessaan käyttämään kasvomaskia tai hengityssuojainta. Tämä ei voine olla sääntelyn tarkoitus. Myöskään esimerkiksi työpaikan sisätiloissa, mutta eri huoneissa olevien henkilöiden maskipakkoa ei voine pitää välttämättömänä.

Lakiehdotusta olisi muutettava siten, että kasvomaskin käyttövelvollisuus rajataan yleisölle avoimiin sisätiloihin.

Lakiehdotuksen 7 §:n mukaan rikesakolla rangaistava kasvomaskin käyttöpakkorikkomus olisi rangaistava myös tuottamuksellisenä. Ehdotuksen perusteluissa ei ole esitetty mitään esimerkkejä siitä, millainen huolimattomuudesta tehty käyttöpakkorikkomus voisi olla. Mielestäni käyttöpakkorikkomuksen tulisi olla rangaistava vain tahallisenä.

Valvonta

Keväällä 2020 säädetyin valtioneuvoston asetuksen liikkumisen tilapäisistä rajoituksista väestön suojaamiseksi 2 §:n 5 momentin mukaan *”poliisi ei saa estää 3 momentissa säädettyyn välttämättömään syyhyyn vetoavan henkilön liikkumista”* (ks. M 10/2020 vp). Perustuslakivaliokunta ei asiaa koskeneessa mietinnössä PeVM 11/2020 vp ottanut säännökseen kantaa, mikä voidaan tulkita siten, että perustuslain 9 § edellyttää liikkumisrajoituksista säädettäessä sanotun kal-

taista rajoitusta. Vastaava näkökohta tulisi huomioida myös nyt ehdotetuissa pykälissä.

Ehdotetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan lain noudattamista valvoo poliisi. Säännöksen 2 momentin mukaan henkilön on annettava poliisin pyynnöstä selvitys liikkumisensa määränpäästä ja tarkoituksesta sekä hänellä olevasta 3 §:ssä tarkoitettusta perusteesta poiketa tässä laissa säädetyistä rajoituksista. Asian eduskuntakäsittelyn aikana on syytä varmistua, että ehdotetun lain mukaisissa käytännöissä omak-suta itsekriminointisuojaan kannalta ongelmallisia käytäntöjä.

Sääntely on merkityksellinen myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityisyyden suojan kannalta. Sääntelyn rakenteesta seuraa, että poliisille on tehtävä selkoa mahdollisesti hyvinkin arkaluonteisista yksityisyyden suoja ytimeen kuuluvista seikoista, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttämisestä, parisuhteesta ja sielunhoidosta.

Säännöksen 3 momentin mukaan jos 2 §:n 1 momentissa säädettyä liikkumisrajoitusta ei noudateta, poliisimiehellä on oikeus määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään. Jollei hajaantumis- tai siirtymismääräystä noudateta, poliisimiehellä on oikeus hajottaa väkijoukko voimakeinoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni. Poliisin tulee mahdollisuuksien mukaan rajata toimenpiteensä koskemaan vain niitä henkilöitä, joiden menettelystä väkijoukon hajottamisen tai siirtämisen tarve aiheutuu.

Säännöksen perusteluissa todetaan, että poliisin tulisi osoittaa paikka tai alue, johon väkijoukon tulee siirtyä. Epäselväksi jää, missä sallittu paikka tai alue voisi olla, sillä mikään 3 §:ssä mainituista perusteista ei sellaista salli. Lisäksi 5 §:ssä ei ole säädetty eikä perusteluissa esitetty mitään siitä, voiko poliisi sakottamisen lisäksi jollakin tavalla puuttua yksittäisten liikkumisrajoituksia rikkovien henkilöiden liikkumiseen ja oleskeluun.

Lopuksi

Pidän lakiehdotuksen keskeisenä ongelmana sitä, että liikkumista rajoittamalla pyritään tosiasiasa puuttumaan muuhun kuin varsinaiseen liikkumiseen eli ihmisryhmien kokoontumiseen ja lähikontaktien syntymiseen eri paikoissa. Osin juuri tästä sääntelytavan valinnasta aiheutuu niitä ongelmia, joita edellä on tuotu esiin. Kun kysymys on rangaistusuhkaisista rajoituksista, mielestäni sääntely olisi pitänyt rakentaa täsmällisten kieltonormien pohjalta.

Kokonaisuutena pidän ehdotusta monin osin hyvin ongelmallisena perusoikeusrajoitusten välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta sekä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimuksen kannalta, koska se jättää harkintavallan rangaistavuuden rajoista keskeisiltä osin poliisin käytännön valvontaan.

Oikeusasiamies

Petri Jääskeläinen

Kansliapäällikkö

Matti Marttunen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.